

ВІДГУК

офіційного опонента на дисертаційну роботу

Шкільняка Костянтина Михайловича на тему «Управління інноваціями в банківському бізнесі в умовах цифрової економіки», подану на здобуття ступеня доктора філософії із галузі знань 07 «Управління та адміністрування» за спеціальністю 073 «Менеджмент»

Актуальність теми дисертаційної роботи та її зв'язок з науковими програмами, планами, темами

Сучасний світ динамічно розвивається під дією цифрових трансформацій – однієї з головних рушійних сил впливу на формування нових типів ринків і зміни характеру економічних відносин на усіх рівнях їх прояву. Розвиток цифрової економіки, який дедалі більше набуває у світі всеохоплюючого характеру, позначається на всіх сферах і напрямках суспільного життя, зокрема й банківській діяльності, що постійно супроводжуються появою інновацій та формуванням глобальної екосистеми, в межах якої забезпечується та посилюється взаємозв'язок банків, клієнтів і технічних пристроїв. Ця домінуюча тенденція глобального масштабу стала ключовим та безальтернативним напрямком модернізації банківського сектору, спричинивши зміну споживчих очікувань щодо якості та доступності до банківських продуктів, появу нових каналів їх продажу, а відтак – потребу у нових та вдосконаленні наявних підходів до організації та управління діяльністю банків на тлі швидкого розвитку інформаційно-комунікаційних технологій та посилення конкуренції у сфері фінансових послуг.

Зростання обсягів безготівкових розрахунків, поширення мобільних фінансових сервісів, безконтактних платежів, чат-ботів, технологій відкритого банкінгу, блокчейн-рішень та різного роду фінтех-інновацій обумовлюють необхідність глибокого наукового осмислення проблематики управління банківськими інноваціями, які визначають рівень ефективності функціонування та конкурентоспроможності установ банків, довіру до них з боку суспільства, а також можливості для подальшого розвитку на тривалу перспективу. Водночас ефективне управління інноваціями потребує розроблення сучасних теоретико-методичних підходів і практичних інструментів, що враховують специфіку цифрового середовища.

Питання управління інноваціями у банківському бізнесі набуває особливого значення для України в умовах воєнного стану та постійної потреби у забезпечення стабільного функціонування банківського сектору, його здатності приймати нові регуляторні виклики, протистояти ризикам шахрайства і кіберзагрозам, які посилюються недостатнім рівнем цифрової обізнаності населення та довіри користувачів фінансових послуг до інноваційних сервісів. Також недостатньо опрацьованими залишаються методичні підходи до оцінювання ефективності управління інновацій у банківському бізнесі з позицій економічних вигід, ризиків і трансакційних витрат.

Тому проблематика розробки та обґрунтування дієвих механізмів управління інноваціями у банківській сфері набуває стратегічного значення для підтримки економічної стабільності та відновлення, відповідає сучасним глобальним і національним трендам трансформації фінансово-економічній сфері, викликам воєнного стану та перспективам повоєнного відновлення економіки України. Саме з цих міркувань, ключові аспекти дисертаційної роботи Шкільняка К.М. визначають актуальність і своєчасність проведеного дослідження.

Дисертаційна робота виконувалась в межах плану науково-дослідних робіт Західноукраїнського національного університету, а саме наукових тем «Розроблення програми підвищення ефективності управління розвитком територіальної громади в умовах сучасних загроз» (державний реєстраційний номер 0122U200784) та «Менеджмент та публічне управління в умовах трансформацій» (державний реєстраційний номер 0123U103562), в межах яких автором обґрунтовано підходи до управління банківськими інноваціями. Це свідчить про практичну спрямованість дисертації та узгодження її основних положень з пріоритетами розвитку банківського сектору та цифрової трансформації економіки України.

Обґрунтованість наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації

Аналіз змісту дисертаційної роботи Шкільняка К.М. дозволяє зробити висновок, що проведене дослідження за темою «Управління інноваціями в банківському бізнесі в умовах цифрової економіки» є самостійною, цілісною, творчою науковою працею, що характеризується системним підходом до розкриття предмету дослідження. Мета дослідження, а також поставлені для її досягнення завдання визначили структуру роботи, яка є цілком логічною, виваженою і такою, що охоплює найбільш важливі аспекти у межах досліджуваної теми. Автором чітко визначено об'єкт і предмет дослідження, які загалом вірно відображають його сутність та відповідають задекларованій темі дисертаційної роботи

Використання сучасних наукових методів, а також аналіз фундаментальних економічних теорій та концепцій у сфері менеджменту і банківництва дозволили здобувачу належним чином обґрунтувати теоретичні, методичні та практичні розробки з досліджуваної проблематики. Обґрунтованість наукових положень, висновків та рекомендацій, наведених у дисертації, підтверджується використанням комплексу сучасних методів дослідження, зокрема, системного і структурно-функціонального підходів, динамічного, компаративного і порівняльного аналізу, економіко-математичного моделювання, стратегічного аналізу та прогнозування.

Основні наукові положення, висновки та пропозиції автора, наведені у дисертації, є достовірними, а обґрунтованість отриманих результатів підтверджується опрацюванням значної кількості наукових праць вітчизняних і зарубіжних авторів з досліджуваної проблематики, даних Національного банку та Державної служби статистики України, міжнародних фінансових установ, а також результатів власних досліджень та аналітичних розрахунків автора. У межах дисертаційного дослідження виявлено тренди та умови розвитку ринку інноваційних банківських послуг (с. 94 – 99), здійснено цікаву і неупереджену оцінку вітчизняного і зарубіжного досвіду у сфері інноватизації банківського бізнесу (с. 100-122), нормативно-правового забезпечення і технологій управління інноваційною діяльністю (с. 123-145), а також SWOT-аналіз ефективності управління інноваціями у сфері банківського бізнесу (с. 146-148). Також у роботі здійснено форсайт-прогнозування середовища інноваційного розвитку банківського бізнесу в умовах діджиталізації (с. 190-207) та здійснено оцінку сценаріїв інноваційного розвитку банківського бізнесу в умовах цифровізації (с. 207-212).

Апробація результатів є достатньою, про що свідчить перелік наукових праць здобувача та їх представлення на 5 науково-практичних конференціях всеукраїнського та міжнародного рівня.

Викладене вище дає можливість висловити позитивний висновок стосовно наукового рівня, достовірності подання в дисертації матеріалу, теоретичних обґрунтувань і аргументації винесених на захист положень, практичного значення висновків і рекомендацій, що впливають із дисертації.

Структура та обсяг дисертаційної роботи

Структура дисертаційної роботи Шкільняка К.М. є цілісною, логічною та завершеною. Робота викладена з використанням коректного наукового стилю. Розділи наукового дослідження змістовно пов'язані між собою, що забезпечує цілісне сприйняття заявленої проблематики дослідження відповідно до теми та мети дослідження.

Дисертація має класичну структуру, складається із анотацій (українською і англійською мовами), списку публікацій здобувача за темою дисертації, вступу, трьох розділів, висновків до кожного розділу, загальних висновків, списку використаних джерел та додатків. Основний текст дисертації, який викладено на 203 сторінках, містить 17 таблиць і 20 рисунків. Список використаних джерел має 158 найменувань. Додатки розміщено на 5 сторінках.

У вступі обґрунтовано актуальність теми дисертації, сформульовано мету й основні завдання, визначено об'єкт, предмет, методи дослідження, охарактеризовано інформаційну базу, наведено наукову новизну, практичне значення одержаних результатів, їх апробацію та особистий внесок здобувача.

У першому розділі дисертації на основі критичного аналізу наукових підходів розкрито сутність, чинники та іманентні ознаки цифрової економіки (с. 30-48), висвітлено теоретичні засади інноватизації банківського бізнесу в контексті цифровізації та стратегічного управління інноваційним розвитком, а також подано характеристику основних інноваційних банківських продуктів (с. 48-66). У межах даного розділу висвітлено сутність і зміст механізму управління інноваціями у банківському бізнесі з позицій інтеграції системного, стратегічного та інструментального підходів (с. 66-83).

В другому розділі дисертаційної роботи виявлено низку чинників та викликів, з якими стикаються банківські установи в ході впровадження інновацій (с. 86-94), окреслено тренди та умови розвитку ринку інноваційних банківських послуг (с. 94 – 99). У межах другого розділу проведено аналіз процесів інноватизації банківського бізнесу в Україні та зарубіжних країнах, що дало змогу виокремити ключові напрями впровадження інноваційних технологій у діяльності вітчизняних банків (с. 100-122). Заслуговують уваги аналіз нормативно-правового забезпечення (с. 123-128), порівняльна оцінка технологій управління (с. 139-145), а також результати проведеного SWOT-аналізу ефективності управління інноваціями у сфері банківського бізнесу (с. 146-148).

В третьому розділі представлено авторські рекомендації до вдосконалення науково-практичних підходів до управління інноваціями в банківському бізнесі в контексті діджиталізації та забезпечення адаптивності управлінських систем (с. 152-170), а також модернізації технологій управління інноваційним розвитком банківського бізнесу на засадах організаційно-управлінських трансформацій (с. 170-189). Цікавою і логічною видається авторська концептуальна модель управління інноваційним розвитком банківського бізнесу в умовах цифрової економіки (с. 191-192). Особливої уваги в межах третього розділу заслуговує підхід до форсайт-прогнозування середовища інноваційного розвитку банківського бізнесу в умовах

діджиталізації (с. 190-207), який передбачає здійснення сценарного моделювання тенденцій розвитку платіжної інфраструктури та обсягу електронних платежів. Застосування даного підходу дозволило здійснити оцінку сценаріїв інноваційного розвитку банківського бізнесу в умовах цифровізації (с. 207-212).

У загальних висновках та висновках до розділів зроблено узагальнення проведеного дослідження та викладено основні його наукові та практичні результати.

Сукупність наукових положень, висновків і рекомендацій, викладених у дисертаційній роботі, та їх практичне значення дають змогу зробити висновок про завершеність, цілісність і структурованість дисертації Шкільняка К.М.

Наукова новизна результатів дисертації

У дисертаційній роботі Шкільняка К.М. отримано результати вирішення важливого наукового завдання, що полягає у поглибленні теоретико-методологічних засад та обґрунтуванні науково-практичних підходів до вдосконалення механізму управління інноваціями в банківському бізнесі в умовах цифрової економіки

До основних положень дисертаційної роботи, що характеризуються елементами наукової новизни, слід віднести такі:

- удосконалено понятійно-категоріальний апарат дослідження в частині уточнення сутності поняття «цифрова економіка» (с. 42-47) з огляду на контекст щодо використання інформаційно-комунікаційних та цифрових технологій у сфері виробництва, обміну й управління економічними процесами, виокремлення її структурних елементів, що дозволяє розширити теоретичний базис для подальших досліджень щодо визначення умов, особливостей та закономірностей розвитку цифрової економіки;
- поглиблено наукові положення теоретичної концептуалізації механізму управління інноваціями у банківському бізнесі з позицій інтеграції системного, стратегічного та інструментального підходів (с. 76-83);
- набув подальшого розвитку структурно-компонентний підхід до стратегічного управління інноваціями в банківських установах за рахунок виокремлення його елементів – цілей інноваційного розвитку, інвестицій в технології, управління персоналом, аналізу ризиків, комплексна дія яких сприяє узгодженню напрямів інноваційної діяльності зі стратегічними цілями банку (с. 163-164);
- розвинуто підхід до управління інноваційними IT-проектами в банківському бізнесі, який базується на адаптації моделі Scrum до специфіки банківської діяльності з огляду на регуляторні та організаційно-управлінські особливості

управління ризиками банків, що сприятиме гнучкій та ефективній взаємодії між командами у ході розроблення та впровадження рішень у сфері інноваційного розвитку банку (с. 166-170);

– удосконалено науковий підхід до ресурсно-інструментального забезпечення розвитку інновацій у банківському секторі, який передбачає вибір оптимальних видів ресурсів та інструментів їх реалізації з огляду на впровадження конкретних інноваційних технологій банках (с. 179-185, 187-189);

– розроблено концептуальну модель управління інноваційним розвитком банківського бізнесу в умовах цифрової економіки, яка передбачає поетапне управління інноваціями (діагностика стану цифровізації, ідентифікація інноваційних трендів, сценарне прогнозування розвитку, ризик-менеджмент) з урахуванням характеру впливу зовнішніх і внутрішніх факторів, що дає змогу визначити необхідні цифрові технології та інструменти для забезпечення інноваційного розвитку банків та досягнення їх стратегічних цілей (с. 191-192);

– удосконалено форсайт-підхід до прогнозування середовища інноваційного розвитку банківського бізнесу на основі сценарного моделювання тенденцій розвитку платіжної інфраструктури та обсягу електронних платежів, що дає змогу обґрунтовувати рішення щодо впровадження нових цифрових фінансових продуктів і технологій у банківському секторі у відповідності до різних сценаріїв трансформаційних змін у середовищі цифровізації економіки (с. 197-207);

– набув подальшого розвитку науково-методичний підхід до оцінювання сценаріїв інноваційного розвитку банківського бізнесу в умовах цифровізації на основі врахування особливостей прояву і характеру впливу технологічних, фінансових і кадрових ризиків на інноваційну діяльність банків, що дає змогу обґрунтовувати управлінські рішення щодо мінімізації їх негативного впливу (с. 208-211).

Усі елементи наукової новизни сформульовані коректно, а їхня кількість та рівень обґрунтованості відповідають нормативним вимогам до дисертацій на здобуття ступеня доктора філософії.

Дискусійні положення та зауваження щодо змісту дисертації

Відзначаючи змістовність представленої до захисту дисертації, належний рівень теоретичних та прикладних розробок, варто звернути увагу на окремі недоліки та дискусійні положення:

1. Дещо спірною є позиція автора щодо сутності цифрової економіки як окремого сектору економіки країни, оскільки авторське трактування цього поняття (с. 47) недостатньо узгоджується з наявними підходами до класифікації

інституційних секторів економіки, визначеними наказом Державної служби статистики України № 378 від 03.12.2014 року, а також потребує конкретизації в частині визначення інституційних одиниць, які функціонують в межах цифрової економіки, та характеру їх економічної діяльності.

2. У підрозділі 1.3 дисертаційного дослідження розкрито теоретичну сутність механізму управління інноваціями у банківському бізнесі з позицій інтеграції системного, стратегічного та інструментального підходів (с. 66-83). Такий підхід автора є цілком правомірним, однак, дисертаційна робота більше виграла б у тому плані, якщо б цей механізм було представлено як систему з виділенням відповідних ієрархічних рівнів, об'єктів, суб'єктів управління, а також взаємозв'язків між окремими складовими (методи, інструменти, важелі) та їхній вплив на результати управління інноваціями у банківському бізнесі з урахуванням аспектів цифровізації.

3. У третьому пункті наукової новизни рубрики «удосконалено» (с. 25) автор веде мову про інноваційний портфель банку як одну зі складових механізму управління інноваціями у банківському бізнесі. У межах першого розділу дисертаційної роботи варто було б приділити окрему увагу висвітленню сутності, особливостей формування, а також розкрити відповідні інструменти управління, які дають змогу впливати на обсяги, структуру та якісні характеристики такого портфеля. Аналогічне зауваження стосується й розкриття змісту інноваційної політики банку в частині конкретизації складових та критеріїв оцінювання ефективності такої політики (с. 82-83). Зазначені зауваження можуть слугувати напрямами для подальших наукових досліджень здобувача.

4. Матеріал, представлений у підрозділі 2.2 «Компаративний аналіз інноватизації банківського бізнесу в Україні та зарубіжних країнах в контексті розвитку сучасних моделей управління» (с. 100-123) потребує систематизації в плані виокремлення чітких моделей у сфері інноватизації банківської діяльності у різних країнах і їх порівняльної характеристики, а також визначення найбільш прийнятних елементів цього досвіду, які можуть бути адаптованими в банках України саме в частині управління інноваціями. Також потребують конкретизації критерії визначення рівнів діджиталізації країн (високий, середній, низький), наведені у табл. 2.2 на с. 103-104.

5. Дискусійною, на нашу думку, є пропозиція дисертанта щодо створення банками спеціальних підрозділів у сфері управління інноваційною діяльністю (с. 154-155), позаяк гіпотетично подібні підрозділи можуть створювати переважно великі банки з потужним капіталом. До того ж ця пропозиція потребує конкретизації в частині визначення конкретних груп чи категорій банків, яким доцільно

створювати подібні підрозділи, а також обґрунтування ефектів від впровадження такої новації.

6. Цікавим є пропонований автором форсайт-підхід до прогнозування сценаріїв розвитку банківського бізнесу (підр. 3.3, с. 197-203), для відображення яких обрано два ключових індикатори – динаміку розвитку платіжної інфраструктури банківського сектору України та обсяги електронних платежів. Однак ця розробка набула б ще більш прикладного значення, якби автор розширив перелік індикаторів для прогнозування, додатково увівши такі, що характеризують операційну ефективність, ризики та безпеку, вплив регуляторних змін та чинників впливу макросередовища на функціонування банківського сектору.

Проте висловлені зауваження та зазначені дискусійні положення вказують на окремі суперечливі моменти та не знижують наукового рівня і практичної цінності дисертаційної роботи. Вони суттєво не впливають на основні якісні характеристики проведеного дослідження і не мають принципового характеру.

Теоретична цінність та практичне значення результатів дисертації

Отримані в ході дослідження результати розширюють існуючі наукові уявлення про досліджувану тему і є своєрідним внеском в економічну науку. Теоретичне значення розробок дисертанта полягає в уточненні понятійно-категорійного апарату, обґрунтуванні підходів до управління інноваційною діяльністю у банківському бізнесі в умовах діджиталізації.

Практична значимість отриманих результатів дослідження полягає в тому, що напрацьовані теоретико-методичні підходи, отримані висновки та узагальнення доведені до рівня практичних рекомендацій і можуть бути використані у: діяльності банків – для формуванні стратегій інноваційного розвитку, впровадження цифрових фінансових технологій, оптимізації управлінських процесів; ІТ-компаній (розробників програмних продуктів для банківського бізнесу) – для підвищення обґрунтованості управлінських рішень щодо впровадження інновацій на базі використання цифрових продуктів; щодо управління, зокрема в частині ефективного контролю за витратами; закладами вищої освіти – при підготовці майбутніх фахівців-економістів.

Основні результати дисертаційного дослідження впроваджені у діяльність АТ «Райффайзен Банк», Тернопільського відділення АТ «Державний ощадний банк України» Товариства з обмеженою відповідальністю «БІЗНЕС ЕВОЛЮШН». Окремі результати дисертаційного дослідження використовуються на даний час в навчальному процесі Західноукраїнського національного університету. Практичне

впровадження результатів дисертаційного дослідження підтверджене належними документами, копії яких представлені у додатках дисертаційної роботи (с. 233-236).

Повнота викладення результатів дисертації в опублікованих працях

За результатами дисертаційного дослідження опубліковано 11 наукових праць. Опубліковані праці повною мірою відображають основні результати дисертаційної роботи та представлені у 4 наукових статтях у фахових виданнях України, які належать до видань категорії «Б» та 7 публікаціях апробаційного характеру у збірниках тез доповідей науково-практичних конференцій. Опубліковані наукові праці здобувача, які зараховані за темою дисертації, відповідають вимогам чинного порядку присудження ступеня доктора філософії. Кількість та обсяг друкованих праць дають авторові право для публічного захисту дисертації.

Відповідність дисертації встановленим вимогам

У дисертаційній роботі досягнута мета, вирішено поставлені завдання, сформульовані та обґрунтовані наукові положення. Дисертація оформлена згідно норм і правил Міністерства освіти і науки України, є завершеною науково-дослідною роботою, яка характеризується належним науковим рівнем. Автором дотримано вимог щодо структури, викладу елементів новизни, достовірності і практичної значущості отриманих результатів. Робота містить рекомендації, які відповідають сучасним вимогам і тенденціям у сфері досліджуваної проблематики. Зміст, структура та оформлення дисертації відповідають Вимогам щодо оформлення дисертації, затвердженим наказом Міністерства освіти і науки України №40 від 12.01.2017 р. (зі змінами).

Текст анотації на дисертацію та основні результати дослідження, викладені у дисертаційній роботі Шкільняка К.М., повністю відповідають один одному – анотація не містить інформації, яка була б відсутня у дисертаційній роботі.

Наукові результати дисертації отримано автором особисто. При аналізі дисертації і наукових публікацій здобувача не виявлено фактів порушень академічної доброчесності. Дисертація містить посилання на відповідні джерела інформації, надано достовірні відомості про використані методи та результати проведеного дослідження. При написанні дисертаційної роботи дотримані усі цінності, принципи та правила, визначені Законом України “Про академічну доброчесність”, а також норми чинного законодавства про авторське право та суміжні права.

Загальний висновок і оцінка дисертації

Дисертаційна робота Шкільняка Костянтина Михайловича на тему «Управління інноваціями в банківському бізнесі в умовах цифрової економіки» є завершеним науковим дослідженням, у якому отримано нові науково обґрунтовані результати. У сукупності вони вирішують важливе наукове завдання – поглиблення теоретико-методологічних засад та обґрунтування науково-практичних підходів до вдосконалення механізму управління інноваціями в банківському бізнесі в умовах цифрової економіки.

За своїм змістом і фаховим спрямуванням робота відповідає профілю спеціальності 073 «Менеджмент» галузі знань 07 «Управління та адміністрування», а за якістю теоретико-методичних і практичних розробок, рівнем наукової новизни та характером висновків – рівню дисертацій на здобуття ступеня доктора філософії.

На підставі викладеного можна зробити висновок, що дисертація «Управління інноваціями в банківському бізнесі в умовах цифрової економіки» відповідає вимогам Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44 (зі змінами), а її автор – Шкільняк Костянтин Михайлович, заслуговує на присудження ступеня доктора філософії в галузі знань 07 «Управління та адміністрування» за спеціальністю 073 «Менеджмент».

Офіційний опонент:

доктор економічних наук, професор,
професор кафедри фінансових технологій
та консалтингу Львівського національного
університету імені Івана Франка

Богдан ПШИК

